

başvurulması şehir hayatının zenginliğini, giriftliğini yansıtmaya görevini de üstlendiğini göstermektedir.

Eski şiirimizden modern şiire geçiş sürecinin sonuçlarını, kısırlıklarını ya da imkânlarını ve yapabileceği yeni açılımların ipuçlarını da veren bu çalışma, Türkçenin ve onun dokuduğu şiirin, duygu, düşünce ve kavrama boyutuna ulaşmasında önemli bir katkı olacaktır.

Ayrıca eski edebiyatımızın verimlerini ve oluştuğu ortamı incelerken “millî edebiyatımız” ya da “öz kültürümüz” gibi nitelermelerden çok, onu dünya edebiyatları ölçeğinde temellendiren, dönemin İngiliz, İtalyan, Alman edebiyatlarıyla karşılaştıran ve onlar arasında yer bulabilecek bir öz güveni hatırlatması açısından da önemsememiz gereken bir çalışma ile karşılaşyoruz.

Celil GÜNGÖR

Beni Sorarsan

Gülten AKIN'ı sormak

*“Şiir bizim eski suç ortağımız
Biz ne suç işledikse onunla işledik”*

Bazı şairler vardır, her yeni yapıtıyla sadece verili yargıları değil kendileriyle ilgili yapılmış saptamaları da işlevsiz kılarlar. Bu, onların poetik istikrarlıklarından değil şiirlerini yenileyebilme güçleriyle ilişkilidir. Gülten Akın, “Türkçenin yaşayan en büyük şairi” olarak seksen yaşında yayımladığı son şiir kitabı “Beni Sorarsan” ile şiirini yenileyebilme gücünü sürdürüyor. Yazınsal türlerin tarihsel yolculuklarına bakıldığında ortaya çıkan ilk türün şiir olduğuna ilişkin kanıların çoğunlukta olduğu görülecektir. Sözü şiir olarak damıtanlar da genellikle yaşı ilerlemiş kişilerdir. Sagular, koşuklar, savlar sözün şiir mezura-

sıyla ölçülmüş ilk biçimleri değil midir? Ve bunlar, daha çok yaşı ilerlemiş kişilerce söylenmemiş midir? Duru bir pınar gibi Türkçenin zirvelerinden akıp gelen bu ilk şiir biçimleri, Türkçeye çalınmış ilk mayalardır aynı zamanda. Akın'ın gidenlerin ardından yazdığı içli ağıtlar, insana, doğaya sözle yaptığı tanıklık, bilgeliğin sözle kurduğu o kadim ilişkiyi de anımsatıyor.

Akın daha ilk şiir kitabı “Rüzgâr Saati”nden itibaren kendi şiirinin çerçevesini çizerken “Kestim Kara Saçlarımı” ile 1964 TDK Şiir Ödülü alan yapıtı “Sığda”, “Kırmızı Karanfil”, “Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı”yla şiirinin hangi duyarlıklar etrafında biçimlendiğini de göstermiştir. Gülten Akın şiiri, zulme direniş, insan sevgisi, iktidarlara karşı çıkma, adanmak gibi duygular üzerinden yükselir. Ama bu duyguların şiiri ideolojikleştirme, propaganda metnine dönüştürme riskine karşın Akın, bu duygulardan hiçbir zaman ödün vermeden gerçek şiire varmayı da başarmıştır. Politik bagajı onun şiirini hiçbir zaman gölgelememiştir.

Akın, kendisiyle 18 Mart 2013'te yaptığım söyleşide neler yaptığını nasıl bir ruh hâli içinde olduğunu şu sözlerle anlatmıştı: “Gülten Akın kırk yıla yakındır daha çok Burhaniye'de oturmakta iken birkaç yıldır kışları da burada geçiriyor. Bir yanımız İda dağları, öte yanımız madralar, hınzır bir göl. Eski bir meradan bozulup evlere ve bahçelere dönüştürülmüş ve denize uzanmış bir alanda oturuyoruz. Çamlar, meyve ağaçları kışın da yeşil kalan çimler, otlar, çiçekler arasında. Haftanın iki günü hastane, (onu şimdilik geçelim). Evler arasında küçük bir ev, veranda kocaman, önünde güller ve güller. Yazlık için yapılmış kooperatif evleri. Yazın gelenler çekilince bombuş. Soba, odun, kömür filan. İsteyerek katlandığım tek iktidar, sobanın iktidarı. Telefon dışında iletişimin olmadığı, seçilmiş

bir ilkellik. Tavla oynuyoruz, yenilerek arada bir de yenerek. Seksenlerinde iki kişi. Arada bir iki dize yazıyor, onu bir yerlerde unutuyorum. Bulduğumda seviniyor, tamamlamaya uğraşıyorum. Çocuklarımız arıyor, ülkenin ve dünyanın acıları arasında küçük soluklanmalar, onlar hep iyi haberler vermek istiyorlar. Dertlerini çoğu kez saklayarak... Kötü haberleri müjde gibi ulaştıran bir eski televizyonumuz da var." Akın "Beni Sorarsan" a yazdığı önsözde elimizdeki şiirleri nasıl bir duyarlık içinde yazdığını anlatıyor. Yaşlılıkla gelen yalnızlık, hastalıklar, tanıdık insanların birer birer ölümü, dünyanın insanın çiğliği, ruhun bazen bedeninin yorgunluğunu yok sayan serazatlığı... Akın, bu önsözü "Ağır, çok ağır bir dünya." cümlesiyle bitirirken bu dünyanın ağırlığını şiirlerine de taşıyor, dünyanın ağırlığını okura da hissettiriyor. Kanımca Akın'ın bu şiirleri, "Herkes ölüm görüyor,

yaşlandıkça sevgili ölümlerin sayısı yaşayanları aşıyor. Neyse ki düşlerimiz var. Anılarımız var." sözlerinin arasında gri alandan gün yüzüne çıkıyor. 2007'de yayımlanan "Kuş Uçsa Göle Kalır" ve "Celaliler Destanı"ndan altı yıl sonra "Beni Sorarsan" Gülten Akın şiirinin yeni bir soluğu, yeni bir veçhesi.

Kitap, insanın içine işleyen "Beni Sorarsan" şiiriyle açılıyor. "Beni sorarsan/Kış işte/ Kalbin elem günleri geldi/ Dünya evlere çekildi, içlere/ [...]Yaşlılık/ Dev mi oldular, başkaları/ Üstüne üstüne gelip korkusuz/ Güçlerini deniyorlar." Kısa şiirlerden oluşan yapıtta, gücünü tek dizelik olmağından alan belki bir dize daha eklense büyüsunü yitirecek tek dizelik bir şiire de rastlıyoruz. Akın, Füsün Akatlı, Tomris Uyar gibi edebiyatımızın büyük emekçilerini andığı "Gidenler İçin" şiirinde, "İç saatimizi kurdu-nuz/ Öyle bir yolculuk gibi sıradan/ Sonsuz da olsa birer birer/ İstanbul sizi bağrıma çekti/Orda dirisiniz mütemadiyen" sözleriyle yitirdiğimiz değerleri hatırlatıyor. Akın, dört yıldır haftada iki kez diyalize giriyor. "Gözlüyorsun/biri kolunla makine arasında/ Kordonlar, tüpler sıvılar/ ve enjektör/ sızlanmaman gerek/ [...] Sen bir şeysin orda/ Toz olmamak için direnen/Kan kardeş olduğun makine/ elbet daha değerli." "Gömlek" kitabın en çarpıcı şiirlerinden, "Hüznümle vedalaşmayı/bana öğretmediler/yüzümde eğri takılmış bir gülümseme/ Görünmez kaldı kendi diktiğim/ Bana giydirdikleri gömleği gösterdim."

Gülten Akın, şiirde yeğlediği dille de dikkatleri çeker. "Siz Türkçenin en ham (saf) hâliyle yazdınız. Dilin bu ham hâli, sizin gibi derdi olan bir şairde kolayca katılaşmak gibi bir riski barındırmasına rağmen hem dili sıcak tutmayı hem de has şiire varmayı başardınız. Dil, şiirinizin poetik inşasında ne ifade ediyor?" şeklindeki sorumu şu önemli açıklamayla yanıtlamıştı: "Batı

kriterleriyle yaşamayanları ilkel diye aşağılamak ne kadar yanlışsa, dillerine “ham” demek de o kadar yanlıştır. Halkın konuşma dili de atasözleriyle, manilerle, deyişlerle bezeli bir dildi. Aydın ya da entelektüel kesimin konuşma dili ise geliştirmeye, değiştirmeye açık olmayan, donmuş dar jargonlar içinde dönenen bir dil. Başa çıkılması zor. Ham denemezse de katı. İkisinin de içinde yaşadım. Bir üst dil olana, şiire dönüştürmeye elverişli bulduğumla yazdım. “Hikmet”le yola gitmek yeğ geldi. Has şiire vardığım söylendi. Sebep budur. Şiirin dili şiirin kendisidir. Ozanlık geyik avcılığına benzer demiştim. İyi bir avcıdan kesin bir öldürüm beklenir -(ne üzücü bir benzetme)-. Bunu şunun için söyledim: Hayat, olay şiirde olduğu gibi duruyorsa yazılanın estetik değeri kuşkuludur. Şair gerçeği seçer, ona uygun dili de seçer, yeniden düzenler. Bu seçimler yüksek gerilimi sağlar. Gerçeği beğenmiyoruz, o yüzden bozup dağıtıp yeniden kuruyoruz. Hayata da, dile de başkaldırıyoruz. Donmaktan kurtarıyoruz. Estetiği de sağlıyoruz. (İmgeleri de kullanarak.) Ben geniş dolayımli referanslarla, imgeleri de elde tutarak yazmak istedim. İzlekler toplumsalsa bu yöntemi kullanmak zor. Dolayımli dar tutularak, ok gibi gitmeye daha uygun, uzun zaman öyle yazıldılar. Öyle şiirlerim de var. Benimkilerin farkı, yaşamda birebir karşılığı olmasında, okuyanın içine dokunmasında. Son dönemde ise toplumsal izlekleri de, geniş dolayımli atıflar kullanarak yazmayı denedim.”

Kitabın sonunda Gülten Akın’ın Türkiye’nin konuk ülke olarak katıldığı 2008 Frankfurt Kitap Fuarı’nın kapanış konuşması var. Akın gitmemiş olsa da söz konusu metin onun adına okunmuştu. Konuşmada Akın’ın şiirine ışıklar düşüren bölümler var. Türkçenin en yetkin şairi Gülten Akın her şeye rağmen sözün kifayetsizliğinin altını

çiziyor ve “Sözcükler anlamın tutukevidir” dizesini anımsatıyordu. Akın, şiirinin çerçevesini ise şu sözlerle çizmişti: “Ben, ezilenler olarak, en çok çocukları ve kadınları yazdım. Bir lokma ekmek için doğdukları yerde kalmayıp göçenleri, yollarda telef olanları, kentlerin varoşlarında, gecekonduarda bin bir dert içinde yaşayanları yazdım.”

İnceliklerin şairi Akın, “Göstere göstere bilemediğin bıçak/ bir gün elini kesecek” derken kalbimizin en soğuk yerine dokunuyor. “Eksik” şirinde ise, “Ezilmiş bir gülün yanında/durur gibi üç gün üç gece/kalbi parçalıyor” diyor.

Yukarıda andığımız söyleşide Akın, “Şiir zorunluluk burcunun bir edimi midir ki: “Günlerce aylarca kaçtım / Gümüş tilkim mavi sincabımdı kovaladı beni / Işığı önüme düştü yansıdı balkıdı / Dokundu okşadı, ayakımı çeldi yolumu gözledi” diyorsunuz? Bu zorunluluk hâline ilişkin neler söylemek istersiniz?” sorumu da şu sözlerle yanıtlamıştı. “Bugün baktığımda şiir zorunluluk gibi gelmiyor. Kocadım ondan mı? Her şey herkesçe söylenir oldu. Şiirle, daha üst bir dille anlatım gereği kalmadı ondan mı? Bugünlerde şiir olmazsa olmaz gibi gelmiyor. (Yazmak konusunda) İhtiyaç duyulursa önce yazılmış olanlara ulaşmak zor değil. Belki yeni yollar, yeni yöntemleri, dili deneyerek, genç ozanlar yeni bir zorunluluk burcuna girer, yol onların.” Bugün kavgaların tozu dumanı içinde gözün gözü görmediği bir ortamda Akın’ın, “aşkı ve dünyayı hak edememiş/ kavganın kurduğu insanlar/ sinekler gibi çarpıp camlara/ düşüyorlar yarı karanlıkta” dizeleri bir zorunluluktan çok şair sezgisiyle hayatımızı zenginleştiriyor, bizi birbirimize karşı daha anlamlı kılıyor.

Mehmet ÖZTUNÇ